

Plinije Mlađi, Episutale VI, 16 i Vi, 20

Vidoš, Marina

Master's thesis / Diplomski rad

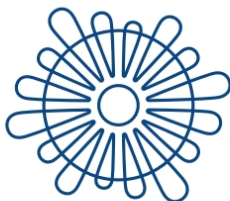
2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:353212>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za klasičnu filologiju

Diplomski sveučilišni studij latinskog jezika i rimske književnosti (dvopredmetni)

Marina Vidoš

Plinije Mlađi, Epistulae VI, 16 i VI, 20

Diplomski rad

Zadar, 2017

Sveučilište u Zadru
Odjel za klasičnu filologiju
Diplomski sveučilišni studij latinskog jezika i rimske književnosti (dvopredmetni)

Plinije Mlađi, Epistulae VI, 16 i VI, 20

Diplomski rad

Student/ica:
Marina Vidoš

Mentor/ica:
Doc. dr. sc. Diana Sorić

Zadar, 2017

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Marina Vidoš**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Plinije Mlađi, Epistulae VI, 16 i VI, 20** rezultat mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mog rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 12. rujna 2017.

SADRŽAJ:

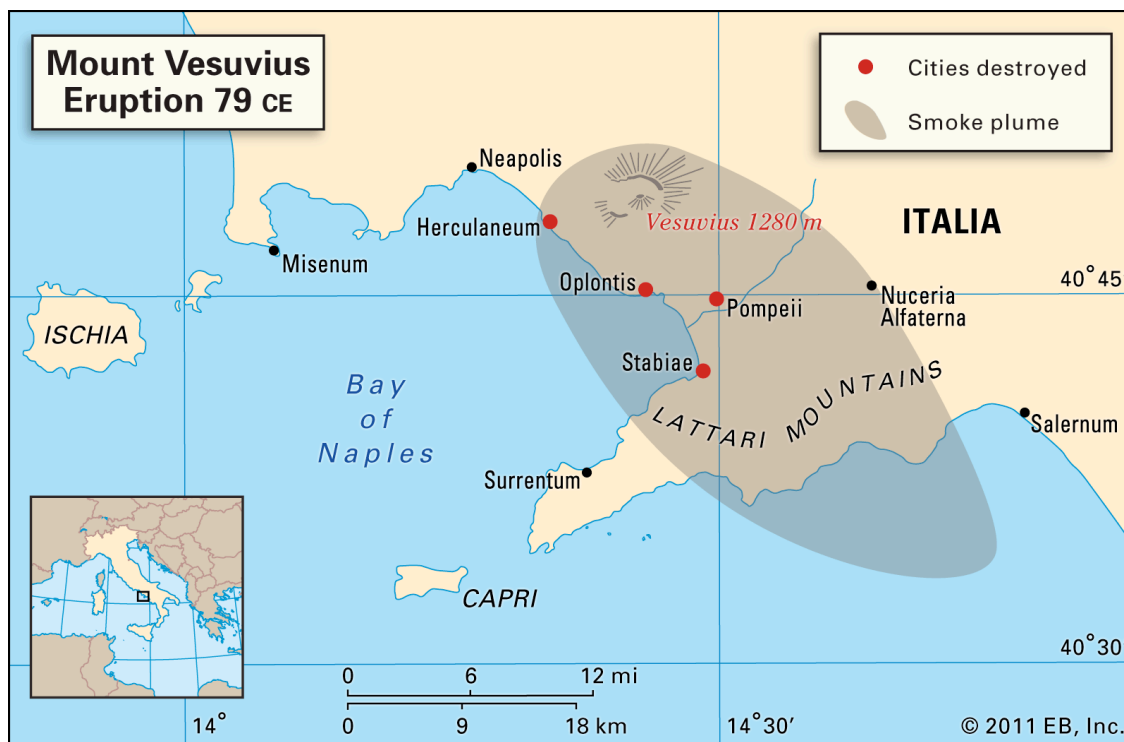
1.1. Erupcija vulkana Vezuv 79. godine	5
1.2. O autoru i vremenu u kojem je živio	10
2. PLINIJEVA PISMA – DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA.....	12
3. PISMA NA LATINSKOM JEZIKU I PRIJEVOD PISAMA	16
3.1. Kratak sadržaj pisama	16
3.2. Osobe spomenute u pismima	17
3.3. Epistula VI, 16	17
3.4. Epistula VI, 20	19
3.5. Pismo VI, 16	21
3.6. Pismo VI, 20	23
4. STILSKA I SADRŽAJNA ANALIZA	26
4.1. Stilska analiza.....	26
4.1.1. Antiteza.....	26
4.1.2. Elipsa.....	26
4.1.3. Katahreza	26
4.1.4. Eufemizam	27
4.1.5. Pleonazam	27
4.1.6. Tricolon.....	27
4.1.7. Aksijalna kompozicija.....	27
4.2. Sadržajna analiza	28
ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA.....	33
SAŽETAK.....	37
ABSTRACT	38

1. UVOD

Tema su ovog rada dva pisma Plinija Mlađeg upućena povjesničaru Tacitu u kojima autor opisuje erupciju vulkana Vezuva 79. godine te smrt svog ujaka Plinija Starijeg. Rad je podijeljen u četiri cjeline. Prvo se daje se kratak osvrt na povijesni kontekst samog događaja, zatim slijedi riječ o autoru. Nakon toga se donosi kratak osvrt na studije koje se bave Plinijevim pismima, a osobito pismima koja su tema ovoga rada. Zatim slijedi tekst pisama na latinskom jeziku te naš prijevod. Konačno, u radu se prikazuju najvažnije jezične, stilske i sadržajne osobitosti pisama.

1.1. Erupcija vulkana Vezuv 79. godine

Danas je Vezuv aktivan vulkan koji je smješten pokraj Napulja. Njegova aktivnost se može pratiti od 79. godine, kada se dogodila snažna erupcija koja je uništila okolne gradove: Pompeje (*Pompeii*), Herkulanej (*Herculaneum*), Oplontis (*Oplontis*) i Stabije (*Stabiae*). Prije same erupcije dogodili su se snažni potresi, koje, nažalost, stanovnici nisu protumačili kao razlog za bijeg te ih je velik broj smrtno stradao. Erupcija je trajala 22h, a pepeo je sezao do 70km dužine od samog kratera vulkana (Giacomelli et al., 2003:234).

1. Karta gradova pogođenih erupcijom 79. godine¹

¹ Izvor: <http://epidop.com/maps/mt.-vesuvius-map.html> (28.07.2017.).

Vulkanski je pepeo prekrrio i na taj način konzervirao Pompeje, grad koji danas svjedoči o bogatstvu grčko-rimske kulture od 1. st. pr. Kr. do pred kraj 1. st. po. Kr. Arheološka iskopavanja, koja su započela 1748. godine traju i danas. Otkopani su, između ostalog, trgovi, hramovi, bazilike, forum, vijećnica, javne kupelji, amfiteatar, prodavaonice, radionice, nekropole (Opća enciklopedija, 1980:546-547).

Danas ti arheološki lokaliteti privlače brojne posjetitelje koji dolaze sa svih strana svijeta kako bi uživo vidjeli svakodnevnicu života koji je zaustavljen prije dva tisućljeća. Prilikom posjeta Pompejima moguće je vidjeti brojne očuvane predmete kao što stakleni, keramički i drveni predmeti, dragocjen nakit, profinjene freske i mozaici, mramorne i brončane skulpture pa čak i sam urbanistički plan ovog grada.

U rimskoj državi svaki grad je imao prostor za forum. Na forumu u Pompejima mogu se vidjeti razna svetišta i javne građevine koje su nastale u ranom rimskom carstvu. Posebnost ovog foruma je u tome što pročelja građevina nisu okrenuta prema trgu, nego dvokatni trijemovi sa stupovima obilaze trg oblikujući jedinstven otvoreni prostor (Borriello et al., 2011:182).

2. Pogled na Vezuv s Foruma²

² Izvor: <https://ciao.citalia.com/destination/exploring-italys-volcanoes> (28.07.2017.).

Među brojnim sačuvanim kulturnim spomenicima nalazi se i Vila misterija (lat. *villa suburbana*). Otkrivena je 1909. godine te se nalazi na UNESCO-vom popisu svjetske kulturne baštine. Posebna je zbog dobro očuvanih freski koje se u njoj nalaze.

Danas postoje različite interpretacije te serije likova u prirodnoj veličini (*megalographia*). Jedna interpretacija tumači prikaz inicijacije neke žene u orfičke ili dionizijske misterije dok druga čita predstavljanje drame povezane s epizodama iz Dionizova života. Paul Veyne, kao najnoviju interpretaciju, «predlaže čitanje ciklusa kao slijeda priprema za vjenčanje djevojke iz dobre obitelji i slavljenja bračne ljubavi na čiji ideal aludira središnji par, Dioniz u naručju Ariadne» (Borriello et al., 2011:128).

3. Dio freske iz Vile misterija³

Osim kulturnih spomenika, posjetitelji se mogu uspeti sve do kratera Vezuva iznad kojeg se često može vidjeti para, koja naočigled govori o današnjoj aktivnosti vulkana.

³ Izvor: <https://archeonexus.wordpress.com/2013/09/07/villa-dei-misteri/> (29.07.2017.).

4. Krater Vezuva⁴

U trenutku provala vulkana Vezuva, drugi grad Herkulanej, bio je pet puta manji od Pompeja. Došao je pod rimsku vlast 89. godine pr. Kr. te je bio omiljeno ljetovalište rimskih patricija zbog svoje prirodne ljepote, blaga i zdrava podneblja. O tome da je Herkulanej bio ljetovalište uglavnom bogatih Rimljana svjedoči raskošna palestra na istočnom kraju grada, s velikim bazenom za plivanje i kazalištem koje je građeno u doba rimske vladavine, s raznobojnim mramornim pročeljem, te brojnim brončanim i mramornim kipovima careva i državnih službenika, koji se danas nalaze u raznim muzejima izvan Italije (de Simone, Verchi, 1983:155).

Grad nije uništila erupcija vulkana, odnosno kiša vulkanskog kamenja nije pala na njega, nego je nekoliko dana nakon provala Vezuva Herkulanej poplavila rijeka blata pomiješana s vulkanskim pepelom. Skrutnuto blato je stoljećima pod sobom sačuvalo dragocjena svjedočanstva o svakodnevnom životu koji se odvijao u Herkulaneju, odnosno razne drvene predmete poput kuhinjskog pribora, prozora, vrata pa čak i slika koje su u drvenim okvirima bile pričvršćene na zidu. Sačuvani su i drugi razni predmeti poput *tabulae ceratae* (drvene pločice prekrivene voskom na kojima su se pisaljka utiskivala slova) i brojna književna i filozofska djela koja su pisana na papirusu (de Simone, Verchi, 1983:159).

Slika koja se može stvoriti promatranjem arheoloških ostataka, organizacije gradskih četvrti i kuća ova dva provincijska središta, Pompeja i Herkulaneja, koji su po svakodnevnim životnim navikama slični bilo kojem drugom gradu, pomaže rekonstruirati druge arheološke lokalitete, koji su slabije očuvani jer su prošli kroz prirodan slijed vremena (Borriello et al., 2011:9).

⁴ Izvor : <http://www.svjetskiputnik.hr/Putovanja/Clanak/naslov/190-Putopis-Italija-treci-dio> (28.07.2017.).

Što se tiče broja stanovnika, još nije određen točan broj ljudi koji su tada živjeli na tim mjestima, no pretpostavlja se da je ondje živjelo između 6 400 i 20 000 stanovnika. U iskapanjima, koja sežu još iz 19. stoljeća, pronađeno je 2000 žrtava erupcije vulkana (Luongo et al., 2003:169-200).

Posjetitelji danas mogu vidjeti odljeve pompejskih žrtava erupcije u različitim položajima tijela, često rukama pokrivena lica jer su se najvjerojatnije htjeli zaštititi od vrućeg pepela i kamenja, te svjedočiti užasnoj smrti koja je 79. godine zadesila stanovnike (Borriello et al., 2011:159).

5. Odljevi pompejskih žrtava⁵

Među brojnim žrtvama erupcije našao se i Plinije Stariji koji je želio pomoći ljudima koji nisu mogli pobjeći od erupcije. Njegovu smrt opisuje njegov nećak u pismu VI, 16.

⁵ Izvor: <http://www.svjetskiputnik.hr/Putovanja/Clanak/naslov/190-Putopis-Italija-treci-dio> (28.07.2017).

6. Prikaz smrti Plinija Starijeg⁶

1.2. O autoru i vremenu u kojem je živio

Gaj Plinije Cecilije Sekundo Mlađi (lat. *Gaius Plinius Caecilius Secundus Minor*), rođen 61. ili 62. godine u današnjem Comu, umro oko 113. godine, bio je rimski državnik, pisac i govornik. Obnašao je različite dužnosti, a neke od važnijih su prefekt državne riznice i prokurator u Bitiniji. Bio je blizak sa svojim ujakom Plinijem Starijim koji ga je podučavao i posinio, zbog čega je Plinije nosio ujakovo ime. Pisao je govore, elegije, epigrame i pisma. Uzor mu je bio Ciceron i premda nikad nije dosegnuo njegovu veličinu, ipak može se reći da je bio izvrstan stilist pri pisanju (Vratović, 1977:276).

Njegovi učitelji su bili *Verginus Rufus*, zatim retoričar Kvintilijan, grčki retoričar *Nicetes Sacerdos*, kojeg je i sam Tacit osobito cijenio te ga spominje u svom djelu *Razgovor o govornicima* 15,3 i najzad ujak Plinije Stariji koji je zasigurno imao velik utjecaj na njegovo obrazovanje (Wolff, 2003:13-27).

Poznat je po djelu *Panegirik* (*Panegyricus*) kojeg je pisao caru Trajanu i po svojim *Pismima* (*Epistulae*) kojih ima 247 u 9 knjiga. Postoji i druga zbirka pisama *Pisma Trajanu* (*Epistulae ad Traianum*), koja su objavljena posmrtno i tek kasnije uklopljena u glavnu zbirku pa se nazivaju i *Desetom knjigom pisama* (Vratović, 1977:276).

Njegova pisma, upućena raznim osobama, svjedoče o životu, kulturi, politici, ekonomiji, književnosti, prijateljskim odnosima, zabavama i ostalim društvenim prilikama s

⁶ Izvor : <http://www.asciacatascia.it/bio/plinio-il-vecchio/> (28.07.2017).

početka II. stoljeća u Rimskom carstvu, stoga su važan izvor povijesnih podataka (Zehnacker, 2003:47).

Vrijeme u kojem je najviše pisao odgovara otprilike vremenu vladavine cara Trajana (98.-117.) (Wollf, 2003:3). Tada traje tzv. *pax Romana*, vrijeme gospodarskog i kulturnog napretka u Rimu.

Plinijevi suvremenici su bili Seneka, Petronije, Tit Livije, Marcijal, Lukan, Tacit i drugi. U ovom razdoblju stoicizam ima izrazit utjecaj na autore. U književnom stvaralaštvu vlada nemir i duševna pomućenost, sve se relativizira te vlada apsolutni stah pogotovo za vrijeme vladavine određenih careva: Kaligule, Nerona i Domicijana. Važno je istaknuti da su se neki carevi i sami zanimali za književnost i bavili se njome, no neki su okrutno postupali prema književnicima. Zbog toga su razumljiva određena laskanja carevima od strane autora. Tek pred kraj ovog razdoblja na vlasti je Trajan koji prema književnicima postupa izrazito dobro (Vratović, 1977: 267).

2. PLINIJEVA PISMA – DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju daje se kratak pregled dosadašnjih istraživanja koja su vezana za Plinijeva pisma. Postoje brojni teoretičari koji su istraživali njegovo stvaralaštvo. Izabrani su oni koji su povezani s ovim radom.

Lilja (1970:61-64) navodi kako većina stručnjaka smatra da su pisma koja su objavljena u knjigama od I do IX pisana za objavljivanje, odnosno namijenjena široj publici, dok pisma caru Trajanu nisu bila namijenjena za objavljivanje. Valja napomenuti kako je zbirka pisama *Ad Traianum* objavljena posthumno.

Iz namjere da šira publika može čitati njegova pisma javlja se pitanje o njihovoj vjerodostojnosti. Wollf (2003:39) pojašnjava kako se to pitanje pojavilo tek u 19. stoljeću. Neki od razloga koje on navodi su: previše primatelja (stotinjak primatelja za 247 pisama), pisma nisu datirana, prejasna su i tretiraju samo jednu temu (ako ima više tema, one su usko povezane).

S druge strane, Aubrion (1993:26-27) smatra kako Plinije pridaje važnost vještini pisanja pisama tako što stavlja na drugo mjesto svoju informativnu ulogu (izuzimajući *Desetu knjigu pisama*), ne datira ih, kronološki ne rangira i dopušta vjerovati da svaki put kad piše nekome, piše o samo jednoj temi. Zatim ističe kako se danas smatra da su Plinijeva pisma «reprodukcija» prije samog objavljivanja, odnosno da to nisu ona pisma koja je stvarno poslao svojim adresatima. No nema sumnje u njihovu vjerodostojnost budući da su povjesničari u njegovim pismima pronašli informacije koje odgovaraju svakodnevnici, političkom i socijalnom kontekstu u kojem je Plinije živio. Nadalje, vezano za veliki broj primatelja, oni su vrlo slični adresatima kojima je Fronton pisao nekoliko desetljeća kasnije.

K tome, Lilja (1970:74) zauzima stav da su njegova pisma stvarna, a ne izmišljena, upravo zato što Plinijeva pisma svjedoče o uobičajenosti razmjene pisama u vremenu kad je on živio.

Što se tiče pisma kao samostalnog žanra, odnosno uloge pisma u književnosti, Plinije sam o tome piše svom prijatelju Fusku (VII,9). Naglašava kako je povijest važna jer govornik treba upotrebljavati povijesni stil, a pisma uče konciznom i jasnom stilu izražavanja. Pismo (*epistula*) je tako preporučeno kao vježba za poboljšavanje stila, zajedno s govorništvo, poviješću i poezijom. No važno je napomenuti kako Kvintilijan ne spominje pisanje pisma kao stilsku vježbu (Lilja, 1970:74).

Lilja (1970:77-78) zatim dodaje da Plinije svoja pisma nije smatrao posebnim književnim žanrom budući da, uz to što ne spominje recitiranje pisama i pregledavanje prije

objavljivanja, on uopće ne piše o uspjehu već objavljenih pisama. Stoga nema smisla vjerovati da ih je pisao samo s ciljem objavljivanja.

Kao što je već spomenuto, Ciceron je bio Plinijev najveći uzor, no postavljaju se pitanja: je li se on povodio za njim i mogu li se njegova pisma razvrstati u određene skupine? Kada Ciceron piše o vrstama pisama (*epistularum genera*) u *Ad Familiares* II, 4.1. ovako definira pismo: *illud certissimum, cuius causa inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentis, si quid esset, quod eos scire aut nostra aut ipsorum interesset*. Za Plinija je, s druge strane, novost (*aliquid novi, novitas*) samo nešto značajno, primjerice državni poslovi. To ga približava Ciceronovu *genus severe et grave*, dok ga nastojanje da zabavi čitatelja približava Ciceronovu *genus familiare et iocosum*. Iz ovoga se zaključuje kako je Ciceronova razdioba pisama primjenjiva na Plinijeva pisma, ali Plinije nikad sam nije pisao o razdiobi svojih pisama. Postoji još jedna razlika koja se može zamijetiti između Plinija i Cicerona. Ciceron je pisao pismo i onda kad nije imao osobit razlog, dok se Plinije suzdržavao od takvog pisanja. Za njega je pismo bilo slaba zamjena za usmeni razgovor, kao što se vidi iz pisma II, 18.: *quantum tamen epistula consequi potero* (Lilja, 1970:70).

Zanimljivo je kako Aubrion (1993:28-31) izabire sva Plinijeva pisma (izuzev *Desete knjige pisama*) klasificirati kao *epistulae curatius scriptae*, odnosno kao «umjetnička pisma», zatim izvodi određenu formulu za koju smatra da ju je sam Plinije zamislio i ostvario. Ta formula sadrži sljedeće karakteristike:

- a) Red kojim su pisma prezentirana nije kronološki, svaka knjiga predstavlja određenu zbirku koja je umjetnički stvorena – kao primjerice djela njegovih suvremenika Stacija i Marcijala, te da pisma, na taj način prezentirana, odražavaju raznolikost tema i epistolarnu razmjenu između adresata i adresanata, najčešće povezanih prijateljstvom ili rodbinskom vezom. K tome, broj knjiga koje je Plinije objavio jednak je broju Muza.
- b) Njegova pisma se znatno razlikuju od Horacijevih *Poslanica* (*Epistulae*), Ciceronove korespondencije i Senekinih filozofskih pisama. Osobitost Plinijevog stila je da se bavi samo jednom temom u jednom pismu i svako je pismo samostalno.
- c) Ton i stil pisma su prilagođeni adresatu i temi pisma. Tako primjerice upotrebljava poetski izraz pišući pjesniku (VIII, 4-5).
- d) Plinije smatra da pisma trebaju biti pisana u *pressus sermo purusque* (VII, 9) što će reći da se u *Pismima* suzdržavao od prevelike upotrebe retoričkih figura koje se mogu zamijetiti u *Panegiriku*, odnosno da je nastojao postići jednostavnost izraza. No usprkos tome upotrebljavao je profinjen umjetnički izraz.

- e) Karakteristike «umjetničkih pisma» se najbolje mogu objasniti ako ih se usporedi sa «svrhovitima», odnosno s *Desetom knjigom pisama* gdje se Plinije ne trudi zabaviti čitatelja, ne nastoji mu ponuditi raznolikost, dramsku napetost ili poeziju, odnosno sve što se nalazi u devet prvih knjiga pisama. Nadalje, gubi se upotreba elipse, historijskog prezenta, metafori i usporedbi, a na to mjesto dolazi uobičajeni govor.
- f) Plinije preuzima topose epistolarnog žanra tako što opisuje vile, krajolike, pozivnice na večeru, itd. i reproducira koncept pisma preporuke, ohrabriranja i utjehe. Imitira svoje prethodnike samo kako bi izrazio svoju originalnost kao primjerice kad opisuje gradnju luke u pismu VI, 31 kad izražava drugačiju sliku od Vergilija u Eneidi I, 159-161.
- g) Autor zaključuje da ako se razmotri raznolikost tema o kojima je Plinije pisao možemo ustvrditi da je broj tema znatno veći od onih kojima se Ciceron bavi u svojim pismima. Može se reći da se koristi svim izvorima kako bi obogatio svoju zbirku i ostavio bolju sliku o sebi (Aubrion, 1993:28-31).

Dalje u svom članku «*L'originalité et l'intérêt de la correspondance de Pline le Jeune*», Aubrion (1993:33-35) smatra da se Plinijeva zbirka pisama treba čitati tako da se misli na Plinija kao odgojitelja (kako on to sam kaže *formator morum* – VIII, 23). Sa tog stajališta, zbirka se ne pojavljuje samo kao jednostavna kronika događaja, nego kao priručnik dobrog ponašanja u svim domenama života, a osobito u domeni društvenog života gdje ističe važnost velikodušnosti, dostojanstva, humanosti i pravednosti, vrlina koje upravljaju njegovim ponašanjem. No valja istaknuti kako pod pravednošću ne podrazumijeva jednakost (*aequalitas*) budući da on želi da se poštuju društvene razlike, ali s humanošću kao što se može vidjeti u pismu IX, 5.

S pravom se možemo zapitati je li imao namjeru pisati za nadolazeće generacije i tako sačuvati svoj lik za budućnost? Odgovor možemo pronaći u pet od jedanaest pisama koje je uputio Tacitu kada mu piše da se vječnost postiže pisanjem i djelovanjem (VI, 16 i 20; VII, 20 i 33; IX 14), no zasigurno je smatrao da povijest i govorništvo više pridonose besmrtnosti nego pisanje pisama (Aubrion, 1993:31).

Što se tiče dužine pisma, Plinije o tome često piše. On sam želi primiti pisma koja su što duža: II, 2 *plurimas et longissimas*; IX 20 *tanto mihi iucundior fuit quanto longior*; IX, 32 *longiores epistulas*, a kada se ispričava zbog dužine pisma, on to čini jednostavno kako bi lijepo završio pismo V, 21 *finem epistulae faciam* (Lilja, 1970:74-75). Možemo nadodati

zapažanje Aubriona (1993:28) koji navodi da deveta knjiga pisama sadrži dulja pisma od ostalih knjiga.

Iz svega navedenog možemo zaključiti da ako se njegova pisma detaljnije promotre može se uvidjeti prava originalnost, no možemo se također složiti s Wollfom (2003:17-18) koji smatra da je Plinije sa svojim pismima jednostavno želio konstruirati svoj portret.

3. PISMA NA LATINSKOM JEZIKU I PRIJEVOD PISAMA

Kad je Plinije imao 18. godina, dogodila se erupcija vulkana Vezuva, o kojoj piše Tacitu u pismima VI, 16 i VI, 20. Plinije se tada nalazio s majkom i ujakom u Mizenu oko 25 kilometara od planine Vezuv.

Prije samog prijevoda pisama, u ovom poglavlju će se ukratko izložiti sadržaj oba pisma i predstaviti osobe koje su spomenute u pismima.

3.1. Kratak sadržaj pisama

Pismo VI, 16. započinje Plinijevim obraćanjem Tacitu, gdje naglašava kako je sam Tacit zatražio informacije o tome kako je njegov ujak, Plinije Stariji, izgubio život. Tacit je zasigurno pisao o smrti njegova ujaka no, nažalost, danas nam nije sačuvan dio u kojem Tacit spominje Plinija Starijeg. Autor zatim piše kako je njegova majka obavijestila svog brata o neobičnom oblaku. Plinije Stariji je tek nakon nekog vremena odlučio izbliza promotriti taj fenomen. Zanimljivo je kako poziva i svog nećaka da krene s njim, ali Plinije Mlađi odlučuje ostati i nastaviti s učenjem. Pri samom odlasku njegov ujak dobiva molbu za pomoć od Taskove žene te mijenja svoj plan i odlučuje da će priteći u pomoć svima koji su u potrebi, ne samo Taskovoj ženi. Zbog jakog vjetrova bio je prisiljen doći do Pomponijana kojeg tješi i miran odlazi na spavanje. Nakon toga dolazi do brzog prevrata, budući da je opasnost postajala sve veća. Autor zatim opisuje strahovanja prisutnih i kako su se štitili od kamenja i pepela koji je padao. Pri samom kraju opisuje ujakovu smrt i u kakvom stanju je pronađeno njegovo tijelo. Na kraju piše o tome iz kojih izvora je crpio dane opise te se opet obraća Tacitu.

U drugom pismu, VI, 20, Plinije piše o vlastitim doživljajima za vrijeme erupcije Vezuva. Na početku ističe da piše na adresatov zahtjev. Zatim opisuje potres koji se dogodio preko noći te kako su se on i njegova majka ponijeli prema tim neobičnim događanjima. Nakon toga spominje dolazak ujakovog prijatelja iz Španjolske i opomenu koju je dao Pliniju i njegovoj majci. Nastavlja s opisom straha mnoštva, povlačenjem mora, te opisom ogromnog oblaka koji je sve zamračio. Potom opet spominje Španjolca, ponovno opominjanje i njegov bijeg pred opasnostima.

Zanimljiva je sredina pisma gdje opisuje majčinu požrtvornost i svoju hrabrost. Naime, majka je htjela da je ostavi i sam pobjegne pred opasnostima, što je on odbio te joj je pomogao da brže hoda i tako su oboje uspjeli preživjeti.

Autor poslije, uz opis okruženja u kojem se je nalazio, opisuje reakcije ugroženih, njihovo međusobno dozivanje i zapomaganje. Zanimljivo je kako napominje da on nije ispustio nijedan uzdah ni vapaj koji bi ukazao na njegov strah.

Pred kraj govori o povratku slabe svjetlosti, povratku u Mizen i o strahovima koje su pretrpjeli. Završava s pojašnjenjem razloga ostanka u Mizenu te se ponovno obraća Tacitu.

3.2. Osobe spomenute u pismima

Pri predstavljanju osoba iz pisma započinje se s adresatom, Kornelijem Tacitom (lat. *Cornelius Tacitus*) koji je živio od 55. do 120. godine. Smatra se najvećim te jedinim rimskim i antičkim povjesničarom. Dolazio je iz patricijske i bogate obitelji te je za svog života obavljao mnoge državne funkcije. Bio je Plinijev prijatelj i adresat.

Druga značajna osoba o kojoj je i riječ u pismu VI, 16 te se spominje pismu VI, 20 je Plinijev ujak, Gaj Plinije Sekundo Stariji (lat. *Gaius Plinius Secundus Maior*) rođen 23. godine. Za svog života pisao je brojna djela te je, po mišljenju svojih suvremenika, bio najučeniji muž svog doba (*suae aetatis doctissimus*). U pismu, koje je tema našeg rada, Plinije svog ujaka karakterizira kao pravog stoičara – imao je znanstvenu znatiželjnost pri odvijanju prirodnog fenomena, želju da pomogne ljudima koji su bili u opasnosti, hrabrost u patnji i smirenost pred smrću.

Sljedeće osobe koje spominje u pismu su njegova majka Plinija, Taskova žena Rektina, Pomponijan te ujakov prijatelj iz Španjolske.

3.3. Epistula VI, 16

C. PLINIUS TACITO SUO S.

Petis ut tibi avunculi mei exitum scribam, quo verius tradere posteris possis. Gratias ago; nam video morti eius si celebretur a te immortalem gloriam esse propositam. Quamvis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi ut urbes memorabili casu, quasi semper victurus occiderit, quamvis ipse plurima opera et mansura condiderit, multum tamen perpetuitati eius scriptorum tuorum aeternitas addet. Equidem beatos puto, quibus deorum munere datum est aut facere scribenda aut scribere legenda, beatissimos vero quibus utrumque. Horum in numero avunculus meus et suis libris et tuis erit. Quo libentius suscipio, depono etiam quod iniungis.

Erat Miseni classemque imperio praesens regebat. Nonum Kal. Septembres hora fere septima mater mea indicat ei apparere nubem inusitata et magnitudine et specie. Usus ille sole, mox frigida, gustaverat iacens studebatque; poscit soleas, ascendit locum ex quo maxime

miraculum illud conspici poterat. Nubes — incertum procul intuentibus ex quo monte; Vesuvium fuisse postea cognitum est — oriebatur, cuius similitudinem et formam non alia magis arbor quam pinus expresserit. Nam longissimo velut trunco elata in altum quibusdam ramis diffundebatur, credo quia recenti spiritu evecta, dein senescente eo destituta aut etiam pondere suo victa in latitudinem vanescebat, candida interdum, interdum sordida et maculosa prout terram cineremve sustulerat. Magnum propiusque noscendum ut eruditissimo viro visum. Iubet liburnicam aptari; mihi si venire una vellem facit copiam; respondi studere me malle, et forte ipse quod scriberem dederat. Egrediebatur domo; accipit codicillos Rectinae Tasci imminenti periculo exterritae — nam villa eius subiacebat, nec ulla nisi navibus fuga -: ut se tanto discrimini eriperet orabat. Vertit ille consilium et quod studioso animo incohaverat obit maximo. Deducit quadriremes, ascendit ipse non Rectinae modo sed multis — erat enim frequens amoenitas orae — laturus auxilium. Properat illuc unde alii fugiunt, rectumque cursum recta gubernacula in periculum tenet adeo solutus metu, ut omnes illius mali motus omnes figuras ut deprenderat oculis dictaret enotaretque.

Iam navibus cinis incidebat, quo propius accederent, calidior et densior; iam pumices etiam nigrique et ambusti et fracti igne lapides; iam vadum subitum ruinaque montis litora obstantia. Cunctatus paulum an retro flecteret, mox gubernatori ut ita faceret monenti 'Fortes' inquit 'fortuna iuvat: Pomponianum pete.' Stabiis erat diremptus sinu medio — nam sensim circumactis curvatisque litoribus mare infunditur - ; ibi quamquam nondum periculo appropinquante, conspicuo tamen et cum cresceret proximo, sarcinas contulerat in naves, certus fugae si contrarius ventus resedisset. Quo tunc avunculus meus secundissimo invectus, complectitur trepidantem consolatur hortatur, utque timorem eius sua securitate leniret, deferri in balineum iubet; lotus accubat cenat, aut hilaris aut — quod aeque magnum — similis hilari. Interim e Vesuvio monte pluribus locis latissimae flammae altaque incendia relucebant, quorum fulgor et claritas tenebris noctis excitabatur. Ille agrestium trepidatione ignes relictos desertasque villas per solitudinem ardere in remedium formidinis dictitabat. Tum se quieti dedit et quievit verissimo quidem somno; nam meatus animae, qui illi propter amplitudinem corporis gravior et sonantior erat, ab iis qui limini obversabantur audiebatur. Sed area ex qua diaeta adibatur ita iam cinere mixtisque pumicibus oppleta surrexerat, ut si longior in cubiculo mora, exitus negaretur. Excitatus procedit, seque Pomponiano ceterisque qui pervigilaverant reddit. In commune consultant, intra tecta subsistant an in aperto vagentur. Nam crebris vastisque tremoribus tecta nutabant, et quasi emota sedibus suis nunc huc nunc illuc abire aut referri videbantur. Sub dio rursus quamquam levium exesorumque pumicum casus metuebatur, quod tamen periculorum collatio elegit; et

apud illum quidem ratio rationem, apud alios timorem timor vicit. Cervicalia capitibus imposita linteis constringunt; id munimentum adversus incidentia fuit. Iam dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior densiorque; quam tamen faces multae variaque lumina solvebant. Placuit egredi in litus, et ex proximo adspicere, ecquid iam mare admitteret; quod adhuc vastum et adversum permanebat. Ibi super abiectum linteum recubans semel atque iterum frigidam aquam poposcit hausitque. Deinde flammae flammarumque praenuntius odor sulphuris alios in fugam vertunt, excitant illum. Innitens servolis duobus assurrexit et statim concidit, ut ego colligo, crassiore caligine spiritu obstructo, clausoque stomacho qui illi natura invalidus et angustus et frequenter aestuans erat. Ubi dies redditus — is ab eo quem novissime viderat tertius -, corpus inventum integrum illaesum opertumque ut fuerat indutus: habitus corporis quiescenti quam defuncto similior. Interim Miseni ego et mater — sed nihil ad historiam, nec tu aliud quam de exitu eius scire voluisti. Finem ergo faciam. Unum adiciam, omnia me quibus interfueram quaeque statim, cum maxime vera memorantur, audieram, persecutum. Tu potissima excerpes; aliud est enim epistulam aliud historiam, aliud amico aliud omnibus scribere. Vale.

3.4. Epistula VI, 20

C. PLINIUS TACITO SUO S.

Ais te adductum litteris quas exigenti tibi de morte avunculi mei scripsi, cupere cognoscere, quos ego Miseni relictus — id enim ingressus abruperam — non solum metus verum etiam casus pertulerim.

'Quamquam animus meminisse horret, ...

incipiam.'

Profecto avunculo ipse reliquum tempus studiis — ideo enim remanseram — impendi; mox balineum cena somnus inquietus et brevis. Praecesserat per multos dies tremor terrae, minus formidolosus quia Campaniae solitus; illa vero nocte ita invaluit, ut non moveri omnia sed verti crederentur. Irrupit cubiculum meum mater; surgebam invicem, si quiesceret excitaturus. Resedimus in area domus, quae mare a tectis modico spatio dividebat. Dubito, constantiam vocare an imprudentiam debeam — agebam enim duodevicesimum annum -: posco librum Titi Livi, et quasi per otium lego atque etiam ut coeperam excerpo. Ecce amicus avunculi qui nuper ad eum ex Hispania venerat, ut me et matrem sedentes, me vero etiam legentem videt, illius patientiam securitatem meam corripit. Nihilo segnius ego intentus in librum.

Iam hora diei prima, et adhuc dubius et quasi languidus dies. Iam quassatis circumiacentibus tectis, quamquam in aperto loco, angusto tamen, magnus et certus ruinae metus. Tum demum

excedere oppido visum; sequitur vulgus attonitum, quodque in pavore simile prudentiae, alienum consilium suo praefert, ingentique agmine abeuntes premit et impellit. Egressi tecta consistimus. Multa ibi miranda, multas formidines patimur. Nam vehicula quae produci iusseramus, quamquam in planissimo campo, in contrarias partes agebantur, ac ne lapidibus quidem fulta in eodem vestigio quiescebant. Praeterea mare in se resorberi et tremore terrae quasi repelli videbamus. Certe processerat litus, multaque animalia maris siccis harenis detinebat. Ab altero latere nubes atra et horrenda, ignei spiritus tortis vibratisque discursibus rupta, in longas flammarum figuras dehiscebat; fulguribus illae et similes et maiores erant. Tum vero idem ille ex Hispania amicus acrius et instantius 'Si frater' inquit 'tuus, tuus avunculus vivit, vult esse vos salvos; si periit, superstites voluit. Proinde quid cessatis evadere?' Respondimus non commissuros nos ut de salute illius incerti nostrae consuleremus. Non moratus ultra proripit se effusoque cursu periculo aufertur. Nec multo post illa nubes descendere in terras, operire maria; cinxerat Capreas et absconderat, Miseni quod procurrit abstulerat. Tum mater orare hortari iubere, quoquo modo fugerem; posse enim iuvenem, se et annis et corpore gravem bene morituram, si mihi causa mortis non fuisset. Ego contra salvum me nisi una non futurum; dein manum eius amplexus addere gradum cogo. Paret aegre incusatque se, quod me moretur.

Iam cinis, adhuc tamen rarus. Respicio: densa caligo tergis imminebat, quae nos torrentis modo infusa terrae sequebatur. 'Deflectamus' inquam 'dum videmus, ne in via strati comitantium turba in tenebris obteramur.' Vix consideramus, et nox — non qualis illunis aut nubila, sed qualis in locis clausis lumine extincto. Audires ululatus feminarum, infantum quiritatus, clamores virorum; alii parentes alii liberos alii coniuges vocibus requirebant, vocibus noscitabant; hi suum casum, illi suorum miserabantur; erant qui metu mortis mortem precarentur; multi ad deos manus tollere, plures nusquam iam deos ullos aeternamque illam et novissimam noctem mundo interpretabantur. Nec defuerunt qui fictis mentitisque terroribus vera pericula augerent. Aderant qui Miseni illud ruisse illud ardere falso sed credentibus nuntiabant. Paulum reluxit, quod non dies nobis, sed adventantis ignis indicium videbatur. Et ignis quidem longius substitit; tenebrae rursus cinis rursus, multus et gravis. Hunc identidem assurgentes excutiebamus; operti alioqui atque etiam oblisi pondere essemus. Possem gloriari non gemitum mihi, non vocem parum fortem in tantis periculis excidissem, nisi me cum omnibus, omnia mecum perire misero, magno tamen mortalitatis solacio credidissem. Tandem illa caligo tenuata quasi in fumum nebulamve discessit; mox dies verus; sol etiam effulsit, luridus tamen qualis esse cum deficit solet. Occursabant trepidantibus adhuc oculis mutata omnia altoque cinere tamquam nive obducta. Regressi Misenum curatis utcumque

corporibus suspensam dubiamque noctem spe ac metu exegimus. Metus praevalebat; nam et tremor terrae perseverabat, et plerique lymphati terrificis vaticinationibus et sua et aliena mala ludificabantur.

Nobis tamen ne tunc quidem, quamquam et expertis periculum et expectantibus, abeundi consilium, donec de avunculo nuntius.

Haec nequaquam historia digna non scripturus leges et tibi scilicet qui requisisti imputabis, si digna ne epistula quidem videbuntur. Vale.

3.5. Pismo VI, 16

PLINIJE SVOM TACITU, POZDRAV

Tražiš da ti opišem smrt svog ujaka, da bi mogao vjernije prenijeti potomcima. Zahvaljujem ti, naime, vidim da je besmrtna slava namijenjena njegovoj smrti, ako je ti budeš veličao.

Premda je poginuo u nesreći najljepših krajeva, smrću koja se pamti, kao što su zbog poznate nesreće stradali narodi i gradovi, gotovo uvijek će živjeti, i premda je sam napisao mnoga djela koja će ostati, njegovoj vječnosti će mnogo nadodati vječnost tvojih spisa. Doista, smatram blaženima one kojima je milošću bogova dano činiti ono što treba opisati ili pisati ono što se treba čitati, uistinu najblaženijima one kojima je oboje dano. Među ovima će biti moj ujak po svojim i tvojim knjigama. Čime radije započinjem, dapače tražim što potičeš. Bio je u Mizenu i zapovijedao vojnom flotom. Oko podne, 24. kolovoza, moja majka ga obavještava da se pojavljuje oblak neobičan po veličini i obliku. Osunčao se, uskoro imao hladnu kupku, jeo ležeći i učio; traži sandale, silazi na mjesto s kojeg je najbolje mogao vidjeti to čudo. Oblak se uzdizao – onima koji su izdaleka promatrali bilo je nesigurno s kojeg brda, a kasnije se doznalo da je to bio Vezuv – čiji oblik i sličnost ne može opisati nijedno drugo drvo nego pinija. Naime, kako je uzdignut u visinu poput najdužeg debla, raširio se kao u nekim granama, vjerujem jer je odnesen nedavnim vjetrom, zatim je zaustavljen zbog oslabljena vjetra ili čak nadvladan zbog svoje težine, nestajao je u širinu, katkad bijel, katkad prljav i šaren kako je nosio zemlju ili pepeo. Činio se oblak važnim tako najobrazovanijem mužu i vrijedan pogleda izbliza. Zapovijeda da se pripremi laka lađa, meni ostavi na volju ako s jednom želim doći; odgovorio sam da želim učiti, i slučajno mi je on sam bio dao što da pišem. Izlazio je iz kuće kad je primio pisamce Taskove žene Rektine, uplašene zbog prijeteće opasnosti. Naime, njena kuća je bila smještena u podnožju planine i nije bilo izlaza osim brodovima. Molila je da se izvuče iz tolike pogibelji. On je promijenio odluku i što je započeo u duhu učenja, nastavio je s duhom hrabrosti. Dovodi lađe, sam se uspinje, kako bi pomogao ne samo Rektini, već i mnogim drugima – naime obala je zbog ljepote bila gusto naseljena.

Žuri onamo odakle drugi bježe, upravlja smjer i upravlja kormilo prema opasnosti, tako oslobođen straha, da govori i bilježi sve pokrete, kao da je uhvatio očima sve oblike te strahote. Pepeo je već padao na brodove, vrući i gušći što su bliže prilazili; već i plavci i čak crno kamenje, nagoreno i razlomljeno vatrom; zatim se pojavio iznenadni plićak i ruševina planine kao zapreka obalama. Malo oklijevajući da li da se vrati, ubrzo reče kormilaru, koji ga je opominjao da tako učini: «Sreća prati hrabre, prema Pomponijanu.» On je bio odvojen u Stabiju središnjim zaljevom – naime more se ulijeva u obale, koje polagano zakreću i savijaju se – premda ondje opasnost nije bila blizu, ipak je bila vidljiva. Budući da se opasnost približavala, pripravan za bijeg odnio je prtljagu na brod, ako bi okrenuo protivan vjetar. Tada moj ujak nošen povoljnim vjetrom, grli preplašenog Pomponijana, tješi i hrabri, ublažava njegov strah svojim pouzdanjem, zapovijeda da se odnese u kupalište; okupan liježe i večera, bilo veseo ili – što se izjednačuje s velikim – na oko veseo. U međuvremenu, sa planine Vezuva, svijetlile su na više mjesta široke vatre i visoki plamenovi, čiji sjaj i jasnoća se isticaše u noćnim tminama. On ponavljaše, kako bi umirio stah, da su seljaci ostavili vatre da gore zbog straha i da ostavljena imanja gore zbog napuštenosti. Zatim je otišao na počinak i utonuo u dubok san; naime disanje, koje mu je zbog obujma tijela bilo dublje i zvučnije, čuli su oni koji su promatrali s praga. No dvorište iz kojeg se pristupalo sobi, tako je već bilo ispunjeno pepelom i pomiješano plavcem da je duže ostao u spavaonici, izlaz ne bi bio moguć. Probuđen izlazi i vraća se Pomponijanu i ostalima koji su bdjeli. Za opće dobro se savjetuju hoće li ostati ispod krovova ili će lutati na otvorenom. Naime, kuće su se tresle od mnogobrojnih i strašnih podrhtavanja, i činilo se kao da su pomaknuta sa svojih sjedišta, sad ovamo, sad onamo odlaze ili se vraćaju. Pod vedrim nebom, s druge strane, bojali su se pada šupljikavog kamenja, koliko god lakog i izjedenog, ipak izabrao je nakon usporedbe opasnosti; i kod njega Plinija Starijeg je razum nadvladao razum, a kod drugih je strah nadvladao strah. Jastuke smještene na glavi vežu platnom; to je bila obrana protiv onog što je padalo. Drugdje je već bio dan, ondje noć crnja i gušća od svih noći; koju ipak osvjetljivaše baklje i razne svjetlosti. Svidjelo im se izaći na obalu i izbliza promotriti hoće li more, koje je dosad bilo valovito i protivno, dopustiti odlazak. Ondje, ležeći na odbačenom platnu zatražio je jednom i drugi put hladnu vodu i popio je. Zatim plamenovi i prethodnik vatre – miris sumpora ostale tjeraju u bijeg, a njega bude. Oslanjajući se na dva roba ustao je i odmah pao, kako ja smatram, jer mu je dah bio zadimljen zbog gušćeg dima, i zatvorenog jednjaka koji mu je po prirodi bio nezdrav i uzak i često upaljen. Kad je dan ponovno došao – treći od onog kojeg je on nedavno vidio – tijelo je pronađeno netaknuto, nepovrijeđeno, pokriveno kao da je obučeno: položaj tijela sličniji usnulom nego umrlom. U međuvremenu smo ja i majka bili u

Mizenu – ali to nema veze s poviješću, niti si ti što drugo htio znati osim njegove smrti. Stoga ću završiti. Jedno ću dodati, ispričovijedao sam sve čemu sam svjedočio i što sam čuo i zapamtio s najvećom istinom. Ti ćeš izabrati najvažnije; jedno je, naime, pisati pismo, drugo povijest, jedno pisati prijatelju, drugo svima.

Zdravo.

3.6. Pismo VI, 20

PLINIJE SVOM TACITU

Kažeš da si bio potaknut pismom koje sam ti, na tvoj zahtjev, napisao o smrti svog ujaka, želeći znati ne samo o strahu nego i o nesrećama koje sam ja, ostavljen u Mizenu, podnio. To sam naime započeo i prekinuo.

«Premda se duh užasava sjetiti se, ...

započet ću.»

Čim je moj ujak otišao, proveo sam preostalo vrijeme učeći – zbog toga sam i ostao; zatim sam se okupao, večerao i nemirno i kratko spavao. Potres zemlje prethodio je prije mnogo dana, manje užasan jer je uobičajen u Kampaniji; uistinu te noći je bio tako snažan da se vjerovalo da se sve ne kreće, nego prevrće. Moja majka je upala u moju sobu upravo kad sam se ustajao da je probudim ako spava. Sjeli smo u dvorište koje je dijelilo more od kuće umjerenim prostorom. Dvojim, da li bih to trebao nazvati razboritošću ili nepromišljenošću – imao sam naime 18. godina – : tražim knjigu Tita Livija, gotovo iz dokolice čitam i također bilježim kako sam započeo. Kadli eto ujakova prijatelja, koji je nedavno došao k njemu iz Španjolske, kad je vidio kako ja i majka sjedimo, i mene doista kako čitam, izgrdio je njezino ravnodušje i moju bezbrižnost. Ništa sporije, ja sam udubljen knjigu. Već je bio prvi sat dana, i do sada je dan bio mutan i slab. Sad, budući da su se okolne kuće tresle, premda smo mi na otvorenom mjestu, ipak uskom, strah od urušavanja je bio velik i siguran. Tada smo napokon odlučili napustiti grad; zbunjen narod slijedi i tuđi razbor više cijeni od svog, što u strahu slični mudrost, u velikoj gomili pritišće i tjera nas koji odlazimo. Napustivši kuće zaustavljamo se. Ondje smo proživjeli mnoge čudne i strašne stvari. Naime, kola koja smo zapovjedili da se izvedu, premda na najravnijem polju, odvezena su u suprotnom smjeru, i čak kamenjem poduprta, nisu mirovala na istom mjestu. Osim toga, vidjeli smo da se more povlači u sebe kao da je potjerano potresom zemlje. Obala je uistinu napredovala i držala mnoge morske životinje na suhom pijesku. S druge strane crn i strašan oblak, iz kojeg su se na sve strane probijali krivuljasti žarki plinovi vatre i razjapljeno se otvarao u dugačke plamene oblike, koji su bili nalik na strijele, samo veće. Tada onaj prijatelj iz Španjolske žešće i upornije kaže:

«Ako tvoj brat, tvoj ujak živi, želi da ste vi dobro; ako je poginuo, želio bi da ste preživjeli. Stoga zašto odgađate bijeg?» Nesigurni u svoj spas, odgovorili smo da se nećemo pridružiti dok se ne savjetujemo o njegovom spasu. Više se ne zadržavajući, istrči i razuzdanim trkom izbjegava opasnost.

Ubrzo nakon toga onaj oblak se spustio na zemlju, pokrio more; sakrio nam ispred očiju otok Capri kojeg je bio opasao, Mizen koji strši je prekrrio. Tada me majka zaklinje, ohrabruje, naređuje da se spasim, kojim god načinom; govori da mogu jer sam mlad, a da je njoj, godinama i tijelom teško i da će sretna umrijeti ako ne bude uzrokom moje smrti. Ja sam bio protiv svog spasa, ako u budućnosti nećemo biti zajedno; zatim je uzimam pod ruku i tjeram da udvostruči korak. Zabrinuto me sluša i optužuje se što me usporava. Pepeo je već padao, ipak dosad rijedak. Osvrnem se: s leđa je prijetio gust dim, koji nas je slijedio šireći se poput potoka. «Skrenimo» – kažem «dok još vidimo, da ne budemo srušeni od mnoštva koje je iza nas u tami.» Jedva smo to razmotrili, kad je noć pala – ne kao bez mjeseca ili oblačna nego kao kad se ugasi svjetlo u zatvorenim prostorima. Mogao si čuti zapomaganje žena, plač djece, viku muškaraca; jedni su tražili roditelje, drugi djecu, treći supružnike, glasovima su se prepoznavali; ovaj se žalio za svoj slučaj, onaj za svoj; bilo je onih koji su iz straha od smrti molili za smrt. Mnogi su podizali ruke k bogovima, više njih je tumačilo da nema više bogova i da je ova noć vječna i posljednja na svijetu. Bilo je onih koji su izmišljenim i lažnim strahovima povećavali stvarnu opasnost. Bilo je onih koji su krivo javljali, ali im se vjerovalo, da se u Mizenu ova građevina srušila, ona je gorjela. Uskoro je došlo svjetlo, koje nam se nije činilo kao dan, nego kao znak nadolazeće vatre. A vatra se bila zaustavila daleko od nas; pa se povratila tama, pepeo, velik i težak. Oдавde smo se često ustajali da se stresemo; inače bi bili prekriveni i ugušili bi se težinom pepela. Mogao bih se pohvaliti da mi u tolikim opasnostima nije izašao nijedan uzdah niti glas koji bi pokazao da sam nedovoljno jak, ipak vjerovao sam u utjehu smrtnika, ujedno jadnu i veliku, da ne umirem sa svima nego sve pogiba sa mnom. Napokon ona tama se ublažila i gotovo se raspršila poput dima ili oblaka; kad je došao pravi dan; zasjalo je i sunce, ali blijedo i takvo kakvo običava biti kad je pomrčina. Sve se pokazivalo ispred naših očiju promijenjeno i prekriveno visokim pepelom poput snijega. Vratili smo se u Mizen, pobrinuvši se svatko po svome za tijelo i ondje smo proveli jednu noć u strahu i nadi. Strah je ipak nadvladavao; naime podrhtavanje zemlje je još trajalo, a mnogi poludjeli ismijavali su svoju i tuđu nesreću strašnim proročanstvima. Čak ni tada mi nismo napustili odluku da ostanemo dok ne dobijemo novosti o ujaku, premda smo iskusili opasnost i očekivali je.

Ovo što nije dostojno povijesti, bez namjere da pišeš o tome, čitat ćeš i sebi koji si tražio da ti opišem pripiši, ako ti se ne čini vrijednim pisma.

Zdravo.

4. STILSKA I SADRŽAJNA ANALIZA

U ovom će se poglavlju obratiti pozornost na Plinijev jezični izraz u gore prevedenim pismima. Prvo će se promotriti stil koji je upotrijebljen u ovim pismima te zatim dublje proučiti sam sadržaj pisama. Sve će biti potkrijepljeno primjerima.

4.1. Stilska analiza

U Plinijevim su pismima zamijećene brojne stilske figure koje su inače bile osobitost epistolografskog žanra. Figure koje su upotrijebljene su: antiteza, elipsa, katahreza, eufemizam, pleonazam i tricolon. Nakon stilskih figura promotrit ćemo aksijalnu kompoziciju pisma VI, 20.

4.1.1. Antiteza

Funkcija antiteze je naglasiti kontrast između dva suprotstavljena pojma koja imaju različito značenje. Kako se tom stilskom figurom Plinije služi vidi se iz sljedećih primjera (VI,16): *pulcherrimarum clade terrarum; victurus occiderit; properat illuc unde alii fugiunt; contrarius ventus (...) secundissimo; timorem eius sua securitate; dies alibi, illic nox*; (VI,20): *procurrit abstulerat; misero, magno*.

4.1.2. Elipsa

Elipsa je figura koja nastaje kada se pojedine riječi izdvajaju iz rečenične cjeline. Njome se Plinije često služi, što je i bilo uobičajeno pri pisanju pisama. Najčešće nedostaje glagol *biti (esse)*.

Navešt ćemo samo neke primjere: (VI, 16) *Magnum propiusque noscendum ut eruditissimo viro visum.*; (...) *iam pumices etiam nigrique et ambusti et fracti igne lapides; iam vadum subitum ruinaque montis litora obstantia.*; (VI, 20) *mox balineum cena somnus inquietus et brevis; Iam hora diei prima, et adhuc dubius et quasi languidus dies. Iam quassatis circumiacentibus tectis, quamquam in aperto loco, angusto tamen, magnus et certus ruinae metus.*

4.1.3. Katahreza

Prema hrvatskom leksikonu katahreza dolazi od grčke riječi *κατάχρησις* što znači zloraba. Retoričari su ju koristili kada su željeli imenovati nešto što nema vlastitog pojma pomoću riječi koje su poznavali.

U tekstu stoji jedan primjer katahreze: (VI, 16) *illius mali* – oznaka za erupciju vulkana. Iz ovog se vidi da Rimljani do te godine, odnosno do tog događaja, nisu imali riječ za vulkan jer nikad prije nisu vidjeli nešto takvo.

4.1.4. Eufemizam

Eufemizam je figura kojom se neke riječi zamjenjuju blažim zbog, primjerice, društvenih ili religioznih razloga. Prepoznaje se u dva primjera: (VI,16) *meatus animae* i *amplitudinem corporis*; ovim primjerima autor se služi kako bi opisao svog ujaka, pretpostavlja se da je hrkao i da je bio debeo. Plinije je to ljepše izrazio.

4.1.5. Pleonazam

Pleonazam, odnosno gomilanje istoznačnih riječi, vidi se u sljedećim primjerima: (VI,16) *imminenti periculo; complectitur, consolatur, hortatur; ratio rationem; timor timorem; flammae flammaram;* (VI, 20) *orare, hortari, iubere; proripit se effusoque cursu; fictis mentitis; non gemitum mihi, non vocem parum fortem.*

4.1.6. Tricolon

Tricolon je retorička figura kojom se Plinije rado služi. Radi se o simetriji tri dijela rečenice. Ova figura se može pojaviti i u obliku simetrije dva dijela rečenice što je vidljivo iz primjera (VI, 16) *aut facere scribenda, aut scribere legenda* (Wolff, 2003:81-98). U pismu VI, 16 prepoznaje se jedan primjer tricolona: *Iam navibus cinis incidebat, quo propius accederent, calidior et densior; iam pumices etiam nigrique et ambusti et fracti igne lapides; iam vadum subitum ruinaque montis litora obstantia.* Ponavljanjem priloga *iam* autor postiže ritam i zadržava pažnju čitatelja.

4.1.7. Aksijalna kompozicija

Promatrajući neko književno djelo zamjećuje se vanjska i unutrašnja kompozicija. Pri vanjskoj kompoziciji sadržaj djela nije toliko važan koliko raspodjela na određene cjeline, poglavlja. Za razliku od vanjske kompozicije, unutrašnja podrazumijeva detaljnu analizu teksta i postepeno otkrivanje sadržaja. Ona, dakle, proučava sam sadržaj teksta te u njemu pronalazi okvire, karakterizaciju likova i njihov odnos, određena ponavljanja. Drugim riječima, raščlanjuje djelo po planu sadržaja na njegove strukturalne dijelove. Na taj način se tekst može bolje protumačiti i razumjeti te mu se lakše određuje umjetnička vrijednost.

Aksijalna (osna) kompozicija je simetrija određenih dijelova u nekom pisanom djelu, bilo po njihovom sadržaju ili dužini.

Premda se na prvi pogled pismo VI, 20 čini jednostavnim, Merwald Günter u djelu *Die Buchkomposition des jüngeren Plinius (Epistulae I-IX)*, uočava primjer aksijalne kompozicije:

α brzi uvod i najava Virgilijeva okruženja, sa citatom *Eneide* II, 12

β referiranje na ujaka

γ potres

δ ponašanje Plinija i njegove majke

ϵ posljedice potresa i reakcije mnoštva

ζ dolazak prijatelja iz Španjolske koji potiče Plinija i njegove bližnje na bijeg

η Plinije pomaže svojoj majci da napusti mjesto, unatoč njenom protivljenju; implicitno referiranje na *Eneidu* II, 637 (Anhiz)

ϵ posljedice potresa i reakcije mnoštva

δ Plinijevo ponašanje

γ potres

β referiranje na ujaka

α kraj: zaključak

Valja napomenuti kako simetrični odlomci nisu uvijek iste dužine te da naglasak može biti stavljen na različite događaje. Tako možemo vidjeti očitu razliku između δ i δ gdje se više ne spominje njegova majka, nego se autorove misli više usmjeravaju prema ideji kraja svijeta. Također se može vidjeti jasna razlika između ϵ gdje piše o prirodnim posljedicama potresa i ϵ gdje se više usmjerava na opisivanje reakcija mnoštva (Zehnacker, 2003:49).

4.2. Sadržajna analiza

Poznato je da se Plinije u ovim pismima ne bavi prirodnim fenomenom same erupcije Vulkana, premda nam daje uvid u određene detalje, nego se prvenstveno bavi ljudskim ponašanjima naspram tog događaja. Kritičari u pismu VI, 16 prepoznaju veličanje Plinija Starijeg te u pismu VI, 20 herojstvo Plinija Mlađeg. No valja obratiti pozornost na to da je Plinije pri pisanju ovih pisama morao paziti na vjerodostojnost budući da su određenim trenucima svjedočili brojni svjedoci (Ripoll, 2003:70).

Ripoll (2003:71-74) nam objašnjava karakterizaciju Plinija Starijeg u pismu VI,16. Plinije prvo inzistira na ujakovom neustrašivom duhu tako što ga uspoređuje s ostalima koji

su preplašeni, pritom upotrebljava pridjeve koji ga hvale (*eruditissimo viro, studioso animo, maximo animo*). Zatim iznosi pravo stoičko ponašanje (*rectumque cursum recta gubernacula tenet*) koje se može protumačiti kao metafora za primjer odlučnosti u životu.

Treba li istaknuti kako riječi (*fortes fortuna iuvat*) koje je Plinije Stariji uputio kormilaru podsjećaju na Vergilijevu Eneidu (X, 284)? Ripoll (2003:72) se pita jesu li te riječi vjerodostojne, ali smatra da ako i nisu da to nije toliko važno jer odgovara situaciji i da je autor na pravom mjestu upotrijebio tu staru poslovicu koju su rado upotrebljavali Kvint Enije (*Quintus Ennius*), Publije Terencije Afer (*Publius Terentius Afer*) i Ciceron.

Osim toga, opis ponašanja Plinija Starijeg prije smrti (*deferri in balineum iubet; lotus accubat cenat, aut hilaris aut — quod aeque magnum — similis hilari*) podsjeća na ponašanje Katona Mlađeg⁷ pred smrću. Nadalje, ono što slijedi je dubok san (*Tum se quieti dedit et quievit verissimo quidem somno;*) gdje se može pomisliti na dubok Sokratov i Katonov san prije smrti (Ripoll, 2003:72).

Kada se promotri cjelokupna karakterizacija njegova ujaka, možemo zaključiti da je Plinije htio postići opis filantropije, odnosno altruizma, kojeg je Plinije Stariji veličao u svom *Prirodoslovlju* (*Naturalis historia*), a u pismu VI,16 ga predstavio vlastitim primjerom (Ripoll, 2003:74).

Za razliku od prethodnog pisma, vjerodostojnost je više upitna u pismu VI,20 i to osobito kad se radi o opisima koji spadaju pod privatni život, odnosno o prizorima između njega i majke te o pojavi ujakova prijatelja iz Španjolske (Ripoll, 2003:74).

Plinije započinje ovo pismo citatom iz *Eneide*, stoga možemo pretpostaviti da čitavo pismo aludira na Vergilija. Pod utiskom erupcije Vulkana, Pompeji postaju Troja u plamenu, sad samo treba znati kako se ponašati u skladu s okolnostima. Uočili smo kako se Plinije Stariji ponaša u pismu VI,16, njegov nećak želi učiniti nešto blisko tome i počinje čitanjem Tita Livija, no uskoro i to nije dovoljno, pojavljuje se prijatelj iz Španjolske koji savjetuje bijeg i sam bježi. Logično je za zaključiti kako nije baš dao dobar primjer. Ono što odmah privlači pozornost je činjenica kako Plinije ne spominje njegovo ime, možemo pretpostaviti da je htio biti diskretan pa ga zato nije spomenuo. No zašto je bio diskretan? Da sačuva ugled Španjolca ili da i tim činom kaže nešto o svom karakteru? Vjerojatno oboje. Nakon toga piše o svojoj majci, koja ga moli da je napusti i da se spasi. Kao što je to učinio Anhiz, no Eneja ga nije poslušao, upravo tako i Plinije čini. Samo što je nije nosio na ramenima, to je bilo izvan njegovih snaga i ne bi bilo pristojno. On čini skromniji čin no ipak vrijedan divljenja, pomaže

⁷ Plutarh, *Usporedni životopisi*.

joj pri hodu i pridržava je. Ako promotrimo malo slikovitije, u liku majke možemo prepoznati rimske pretke (Zehnacker, 2003:52-53).

K tome, Ripoll (2003:75) uočava još jednu sličnost s *Eneidom*, a to je upravo pojava misterioznog Španjolca koja se može povezati s uzastopnim pojavama duhova Hektora i Venere koji nagovaraju Eneju da napusti Troju koja gori (Eneida, II, 268 i 588).

Pismo VI, 20, bilo ono vjerodostojno ili ne, čini dobro organiziranu cjelinu zajedno s pismom VI, 16. Glavni protagonisti ovog pisma su sam Plinije i svjetina. Mnoštvo ljudi je karakterizirano sljedećim izborom riječi: *vulgus attonitum; metus; ingentique agmine (...)* *premit et impellit; fictis terroribus; lymphati*. Svjetina je prava suprotnost naspram Plinija čije ponašanje se na taj način lakše označava herojskim, premda i on sam relativizira svoje herojstvo prezentirajući prvo čitatelju svoje neznanje o opasnosti koja prijeti (*dubito, constantiam vocare an imprudentiam debeam*), dok stoičarska mudrost leži u znanju, zatim ističući svoju dob: *agebam enim duodevicensimum annum* želeći time istaknuti svoju nezrelost. No kada se radi o događaju kad ga majka moli da je napusti i da se spasi, tu izražava svoju odlučnost koja se može nazvati «*pietas erga parentes*». Upravo tu se može uočiti poveznica između Plinija Starijeg koji je spreman pomoći ljudima u nevolji, odnosno «*pietas erga cives*». Sljedeća poveznica se vidi u snazi Plinija Mlađeg koji se nije poveo za strahom svjetine i nije ispuštio nijedan glas koji bi ukazao na njegov stah (*non gemitum mihi, non vocem parum fortem in tantis periculis excidisse*) taj primjer je blagi odjek snažnih riječi njegova ujaka (*fortes fortuna iuvat*) (Ripoll, 2003:75-77).

Drugim riječima, Plinije pokazuje čitatelju kako velika katastrofa može ukazati na moral ljudi karakterizirajući veličinu jednog – svog ujaka, osrednjost drugih – svjetine i dopuštajući trećima da postanu veliki – misleći na sebe samog (Ripoll, 2003:78).

Ripoll (2003:78) dalje navodi da tom tročlanom moralnom nizu odgovara retorička razrada gdje se smrt Plinija Starijeg veže uz *docere* i temelji se na «*logosu*», ponašanje njegovog nećaka uz *delectare* i temelji se na «*ethosu*» te reakcije svjetine uz *movere* i temelji se na «*pathosu*».

Da bi se ustvrdilo je li se Plinije uistinu poslužio Aristotelovim načinima postizanja uvjerljivosti (*logosom, ethosom i pathosom*) promotrit će se kako se oni vežu uz latinske glagole *docere, delectare i movere*.

Započnimo s *logosom*, odnosno s Plinijem Starijim. On je karakteriziran kao pravi stoičar – prvo je, kao znanstvenik, htio promotriti izbliza prirodni fenomen erupcije, zatim je pokazao herojstvo tako što je promijenio svoj prvotni naum kako bi mogao pomoći ljudima u nevolji te ustrajao u svojoj hrabrosti sve do smrti, pokazujući savršeni mir. Svojim je

ponašanjem dao primjer drugima, odnosno iz njegovog primjera drugi mogu učiti – tako dolazimo do glagola *docere*.

Što se tiče *pathosa* – u ovom slučaju svjetine, ona je karakterizirana kao osrednja. Drugim riječima, narod se suočio s tom prirodnom katastrofom onako kako je mogao – bili su u strahu za svoj život i za život svojih bližnjih. Strah je, prema Pliniju, bio snažniji od razuma te narod izaziva sažaljenje pri čitanju ovih pisama – s ovog gledišta dolazimo do glagola *movere*.

Preostaje još promotriti *ethos*. Pri pisanju ova dva pisma Plinije Mlađi nije samo popisao kronološki slijed događanja, nego čitatelj dok čita pisma ima dojam prisustvovanja određenim događajima, zanima ga što će se slijedeće dogoditi, odnosno pisma su zanimljiva čitatelju. Na taj način moguće je povezati *ethos* sa glagolom *delectare*.

Možemo zaključiti da su Aristotelovi načini postizanja uvjerljivosti primjenjivi na ova dva pisma i dobro se vežu uz navedene glagole, no valja napomenuti da je za sigurne tvrdnje ipak potrebno dobro poznavati govornička umijeća, odnosno biti stručnjak u tom području.

Nakon što je proučen Plinijev jezični izraz, odnosno stil pisanja i dublji sadržaj ovih pisama zamjećuje se kako se Plinije poslužio ironijom, još jednom stilskom figurom, kada pomalo šaljivo završava pismo VI, 20 želeći naglasiti kako mu nije bila namjera zamarati Tacita svojim doživljajima (*Haec nequaquam historia digna non scripturus leges et tibi scilicet qui requisisti imputabis, si digna ne epistula quidem videbuntur.*).

Iz svega navedenog dolazi se do zaključka da je Plinije uistinu bio vrstan stilist budući da je koristio brojne stilske figure, dobro organizirao sadržaj te izrazio vrline i mane ljudskih bića u ova dva pisma.

ZAKLJUČAK

Kao što je navedeno u uvodnom dijelu ovog rada, posljedice erupcije vulkana Vezuva 79. godine su uistinu bile zastrašujuće. Upravo zahvaljujući Pliniju, odnosno očuvanosti ova dva pisma, danas imamo uvid u određene detalje vezane uz sam događaj i uz reakcije stanovništva.

Je li Plinije ispravljao i uređivao svoja pisma prije objavljivanja? Na to pitanje je teško odgovoriti s potpunom sigurnošću. No ono što se sigurno može zaključiti iz prikazane analize je činjenica da su ova dva pisma zbilja majstorski napisana za jednog osamnaestogodišnjaka.

Premda se smatra da Plinije nikad nije dosegnuo Ciceronovu veličinu, ipak je s mnogo truda uspio pisati pisma koja u sebi kriju mnogo više od onog što se na prvi pogled može činiti. Kako bi se bolje promotrio autorov stil pisanja potrebno proučiti veći broj pisama i uključiti veći broj već učinjenih analiza.

Zaključuje se da ova Plinijeva pisma ne donose samo informacije o erupciji vulkana Vezuva godine nego i oslikavaju društvo iz 1. stoljeća te bez sumnje ostavljaju portret samog Plinija i njegova mentalnog svijeta.

LITERATURA

AUBRION, Étienne, «L'originalité et l'intérêt de la correspondance de Pline le Jeune», In: *Vita Latina*, N°129, 1993. p. 26-39. dostupno na stranici : www.persee.fr/doc/vita_0042-7306_1993_num_129_1_1482 (16.07.2017.)

BORRIELLO, Mariarosaria, BOSSO, Raffaella, CORALINI, Antonella, BAVOLJAK, Jasmina, CIVALE, Anna, DE CAROLIS, Ernesto, CASSETA, Roberto, GUIDOBALDI, Maria Paola, GRASSO, Fiorenza, GIOVE, Teresa, ROCCO, Tiziana, SAMPAOLO, Valeria, SCAGLIARINI, Corlita, *Pompeji, život u sjeni Vezuva*, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori (Stega tisak d.o.o.), 2011

DE SIMONE, Antonio, GEMMA Verchi, *The art and life of Pompeii and Herculaneum*; prijevod PERVAN-PLAVEC, Mia, *Pompeii Herculaneum*, Zagreb, Mladost, 1983

GIACOMELLI, Lisetta, PERROTTA, Annamaria, SCANDONE, Roberto, SCARPATI Claudio, «The eruption of Vesuvius of 79 AD and its impact on human environment in Pompei», In: *Episodes*, Vol.26, 2003, p. 234-237; dostupno na stranici: <http://vulcan.fis.uniroma3.it/lavori/episodes.pdf> (15.05.2017.)

GOLIK, Julije, *Izabrani Plinijevi listovi*, Zagreb, Naklada Kralj, 1909

Hrvatska enciklopedija, dostupno na stranici: <http://enciklopedija.hr/Default.aspx> (15.07.2017.)

LILJA, Saara, «On the nature of Pliny's letters», In: *Arctos: Acta Philologica Fennica*, Vol.6, Journal 1970, p. 61-79.

LUONGO, Giuseppe, PERROTTA, Annamaria, SCARPATIA, Claudio, DE CAROLIS, Ernesto, PATRICELLI, Giovanni, CIARALLO, Annamaria, «Impact of the AD 79 explosive eruption on Pompeii, II. Causes of death of the inhabitants inferred by stratigraphic analysis and areal distribution of the human casualties», In: *Journal of Volcanology and Geothermal Research* 126, 2003, p. 169-200; dostupno na stranici: <http://pages.mtu.edu/~raman/papers2/Luongo1JVGR.pdf> (15.05.2017.)

Opća enciklopedija, (1980), Pompeji, Zagreb: Mladinska knjiga, sv.6, 1980

RIPOLL, François, «Le problème de l'héroïsme dans les lettres de Pline le Jeune sur l'éruption du Vésuve» In: *Vita Latina*, N°168, 2003., p. 70-81. dostupno na stranici: www.persee.fr/doc/vita_0042-7306_2003_num_168_1_1140 (16.07.2017.)

VRATOVIĆ, Vladimir, «Rimska književnost», In: *Povijest svjetske književnosti*, II, Zagreb, Liber, 1974

WOLFF, Étienne, *Pline le Jeune ou refus du pessimisme*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2003, dostupno na stranici: <http://books.openedition.org/pur/35790> (15.05.2017.)

ZEHNACKER, Hubert, «Les lettres de Pline le Jeune, ou l'idéalisation du quotidien», In: *Vita Latina*, N°168, 2003, p. 47-56. dostupno na stranici: www.persee.fr/doc/vita_0042-7306_2003_num_168_1_1138 (10.05.2017.)

<http://www.thelatinlibrary.com/pliny.ep6.html> (20.04.2017.)

RJEČNICI I GRAMATIKA

DICO LATIN, dostupno na stranici: <http://www.dicolatin.com>

DIVKOVIĆ, Mirko, *Latinsko-hrvatski rječnik*, Zagreb, Naprijed, 1988

GORTAN, Veljko, GORSKI Oton, PAUŠ, Pavao, *Latinska gramatika*, Zagreb, Školska knjiga, 2005

HRVATSKI JEZIČNI PORTAL, dostupno na stranici: <http://hjp.znanje.hr>

LATIN WORD STUDY TOOL, dostupno na stranici: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper>

MAREVIĆ, Jozo, *Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb, Matica hrvatska, 2000

IZVORI FOTOGRAFIJA:

1. Karta gradova pogođenih erupcijom 79. godine: <http://epidop.com/maps/mt.-vesuvius-map.html> (28.07.2017.)
2. Pogled na Vezuv s Foruma: <https://ciao.citalia.com/destination/exploring-italys-volcanoes> (28.07.2017.)
3. Dio freske u Vili Misterija: <https://archeonexus.wordpress.com/2013/09/07/villa-dei-misteri/> (29.07.2017.)
4. Krater Vezuva: <http://www.svjetskiputnik.hr/Putovanja/Clanak/naslov/190-Putopis-Italija-treci-dio> (28.07.2017)
5. Odljevi pompejskih žrtava: <https://www.expedia.com.au/things-to-do/pompeii-mount-vesuvius-full-day-tour.a166550.activity-details> (28.07.2017)
6. Prikaz smrti Plinija Starijeg: <http://www.asciacatascia.it/bio/plinio-il-vecchio/> (28.07.2017)

SAŽETAK

Plinije Mlađi, Epistulae VI, 16 i VI, 20

Tema ovog rada su dva pisma Plinija Mlađeg (*Gaius Plinius Caecilius Secundus*, 61.-113. god. po. Kr.) upućena povjesničaru Tacitu (*Publius Cornelius Tacitus*, 56-120. god. po. Kr.). Riječ je o pismima u kojima se opisuje erupcija Vezuva koja se dogodila 79. godine. Tijekom erupcije poginuo je Plinijev ujak, Plinije Stariji (*Gaius Plinius Secundus*, 23.-79. god. po. Kr.), a sam opis njegove smrti povod su pisanju ovih pisama. Cilj rada je prevesti pisma te ih stilski i sadržajno analizirati. U stilskoj analizi pokušavaju se utvrditi neke Plinijeve osobitosti na području stila. U sadržajnoj analizi se dublje istražuje sam sadržaj pisama. Osim toga, u radu se u uvodnim poglavljima opisuje društveno-povijesni kontekst, stanje gradova koji su u erupciji nastradali te se promatra Plinijeva biografija i njegova pisma prema dosadašnjim istraživanjima.

KLJUČNE RIJEČI: Plinije Mlađi, Tacit, pismo, Vezuv, Plinije Stariji

ABSTRACT

Pliny the Younger, Epistulae VI, 16 and VI, 20

This thesis outlines two letters that Pliny the Younger (*Gaius Plinius Caecilius Secundus*, 61-113 AD) sent to historian Tacitus (*Gaius Plinius Caecilius Secundus*, 61-113 AD). Letters are describing the eruption of the Vulcan Vesuvius that occurred in the year 79 AD. The death of Pliny's uncle, Pliny the Elder (*Gaius Plinius Secundus*, 23.-79. AD), during the eruption is the motive for writing these letters. The main purpose of this thesis is the translation of these letters as well as the analysis of style and contents. The analysis of style seek to point out some of the author's particularities concerning the style. The contents analysis investigates the contents itself. Besides, the introductory chapters will contain the description of sociohistorical context, state of the afflicted cities and present an overview of the author's biographical information and the up to date scientific research based on his letters.

KEYWORDS: Pliny the Younger, Tacitus, letter, Vesuvius, Pliny the Elder